

Trygghetens skörhet: Utvecklingspsykologiska och människorättsliga perspektiv på situationen för barn i flyktingfamiljer

Kapitel 12 i antologin Barn är anhöriga – vågar vi lyssna på dem?

Nka Barn som anhöriga 2025:2 - särtryck

© 2025 Elia Psouni och Anna Lundberg och Nationellt kompetenscentrum anhöriga™

REDAKTÖRER Rosita Brolin, Ritva Gough, Lennart Magnusson, Elizabeth Hanson

Ta del av hela antologin på www.anhoriga.se/publicerat/publikationer-barn-som-anhoriga/

Kapitel 12

Trygghetens skörhet: Utvecklingspsykologiska och människorättsliga perspektiv på situationen för barn i flyktingfamiljer

Elia Psouni, Anna Lundberg

Elia Psouni är professor i utvecklingspsykologi vid Lunds universitet och legitimerad psykolog. Hon samordnar den tvärvetenskapliga forskningsprofilen ”Barns röst, rättigheter och utveckling: Morgondagens praktiker för en resilient barndom” och leder longitudinella och interventionella projekt med fokus på barns socioemotionella utveckling och psykologiska resiliens. Hennes forskning fokuserar på barnets anknytning och position i sitt nätverk av omsorgsgivare – inom familjen och i andra omsorgssammanhang – samt hur lyhörd och stödjande omsorg kan förebygga eller reparera negativa effekter av trauma och sårbarhet, såsom i aktuellt projekt ”Barn i familjehem: ett samskapande forskningsprojekt om trygghet, motståndskraft och coping”. Med en systemekologisk ansats studerar hon samspelet mellan faktorer hos barnet, omsorgsgivarna och den omgivande kontexten – främst stereotypa föreställningar och förutfattade meningar – och hur dessa påverkar barn och deras familjer.

Anna Lundberg är professor i rättssociologi vid Lunds universitet och docent i mänskliga rättigheter. Hon har juristexamen och en masterexamen i internationell rätt, samt filosofie doktorsexamen i etnicitet från Linköpings universitet. I sina pågående forskningsprojekt undersöker Lundberg lokala solidaritetsinitiativ som vill motverka ett pågående paradigmskifte i migrationspolitiken, mobilisering för rättigheter samt barns rättigheter i vårdnadstvister i tre olika länder. Lundbergs bidrag i kapitlet finansieras av FORTE, projektet barnrättskulturer (STY-2023/0008).

Sammanfattning

Kapitlet fokuserar på barn i familjer som sökt asyl i Sverige. Med en utvecklingspsykologisk utgångspunkt adresseras barnens situation och konsekvenserna för deras utveckling och välbefinnande av ett otillräckligt skydd och stöd. Med ett rättighetsbaserat perspektiv diskuteras barnens folkrättsliga skydd samt hur detta upprätthålls i Sverige. Vi avslutar med en reflektion kring prioriteringar framåt.

En utgångspunkt i kapitlet är att barn utvecklas i nära samspel med sina omsorgsmiljöer, där relationen till tillgängliga och lyhörda vuxna utgör en central skyddsfaktor. En stabil och förutsägbar omsorgssituation stärker barns psykologiska motståndskraft medan begränsad tillgång till trygghet, kontinuitet eller emotionellt stöd utgör riskfaktorer. Dessa förhållanden påverkas även av de strukturella villkor som omger familjen. Föräldraförmåga, inte minst, kan påverkas av faktorer som social och ekonomisk utsatthet, fysisk och psykisk ohälsa, eller av den osäkerhet och förlust av sociala nätverk och bristande tillgång till stödresurser som kännetecknar väntan på asyl.

Barn i flyktingfamiljer bär ofta på egna svåra erfarenheter av krig och flykt, som påverkar deras hälsa och utveckling. Därutöver riskerar de att påverkas av trauman som närstående vuxna bär på, särskilt när de närstående inte fått tillgång till stöd och möjlighet till återhämtning. Denna så kallade sekundära traumatisering är väl belagd i forskning om barn med flyktbakgrund och bör förstås som en följd av bristande samhälleligt skydd och otillräckliga resurser. Utanför hemmet möter barn dessutom hinder som språkbarriärer, utanförskap och diskriminering. Barn som söker skydd utan sina familjer löper särskilt stora risker då de ofta saknar stabila omsorgsmiljöer, och många upplever svårigheter att få den hjälp de behöver.

Trots betydande utmaningar före, under och efter en flykt strävar föräldrar efter att upprätthålla optimism och skydd för sina barn. Men långvarig emotionell belastning kan inverka negativt på deras psykiska och fysiska hälsa. Barn kan i sin tur känna ansvar för sin familjs välbefinnande, en sorts rollomkastning där barnet stödjer föräldern snarare än tvärtom. Men samspelen mellan flyktingbarn, deras familjer och samhällets strukturer är komplext. Antaganden om att trauman gör föräldrar oförmögna till ett tillräckligt bra föräldraskap kan leda till förutfattade meningar som underminerar föräldrars självständighet, självtillit, och beslutsförmåga, och framställer barnen som offer för ett orimligt stort ansvar. Forskning har däremot visat att medan ett emotionellt och relationellt ansvarstagande förknippas med påfrestning och negativa effekter, kan barns engagemang och praktiska uppgifter stärka deras självbild. Barns ansvarstagande bör därför förstås utifrån familjens flykthistoria, asylkontext och andra förutsättningar.

I Sverige säkerställs flyktingbarns rättigheter genom lagstiftning, institutionella normer, utbildningsinsatser, och i vardagens praktik när barn möter yrkesverksamma i vård, skola och omsorg. FN:s barnrättskommitté har vid upprepade tillfällen kritiserat Sverige för att stödet för barn med flyktbakgrund är undermåligt. I asylprocessen beaktas exempelvis inte principen om non-refoulement eller skydd mot barnspecifik förföljelse. Sverige har uppmanats vidta politiska, rättsliga och andra åtgärder för att säkerställa rättigheter, såsom utökade resurser för familjeåterförening, förbättrad asylprocess och bättre tillgång till utbildning, vård och skydd mot diskriminering. För att ge flyktingbarn en trygg framtid krävs stabila omsorgsmiljöer och långsiktigt skydd mot ohälsa. Vid trauma är det avgörande att

stöd ges både till barn och föräldrar. Att anpassa insatser till varje barn och familj kan ge ett mer rättvist och verkningsfullt stöd.

Summary

Children in Refugee Families: A Developmental and Critical Rights-Based

Perspective

The chapter focuses on children in families who have sought asylum in Sweden. From a developmental psychological lens, we explore how insufficient protection and support shape these children's lives, development, and well-being. Anchored in a rights-based perspective, we examine the international legal protection afforded to these children and how this protection is implemented—or fails to be implemented—in the Swedish context. We conclude with reflections on key priorities for the future.

Children develop in close interaction with their caregiving environments, where relationships with emotionally available and responsive adults are key protective factors. Stable and predictable caregiving strengthens children's psychological resilience, while limited access to safety, continuity, or emotional support pose significant developmental risks. These conditions are, in turn, influenced by the broader structural circumstances surrounding the family. Parents' caregiving capacity can be deeply affected by social and economic marginalization, physical and mental health challenges, and the profound uncertainty, social disconnection, and lack of resources that often accompany the asylum process.

Children in refugee families may carry their own traumatic burdens—direct experiences of war and forced displacement that impact their physical and mental health. In addition, they risk being affected by the unprocessed trauma of close adults. This so-called secondary traumatization is well documented in research and must be understood as a consequence of inadequate societal protection and limited access to recovery support. Outside the home, children face further barriers, especially in school, including language difficulties, social exclusion, and discrimination. Children who arrive without their families are particularly vulnerable due to absence of stable caregiving contexts, and many report serious difficulties accessing the help they need.

Despite these challenges before, during, and after displacement, refugee parents strive to remain hopeful, shield their children from further adversity and provide them with a better future. Yet long-term emotional strain can erode parental mental and physical health. Children, in turn, may feel compelled to take responsibility for their family's well-being, reversing the typical caregiving dynamic. However, the dynamics between refugee children, their families, and surrounding societal structures are complex. While such role reversals can burden children and negatively impact their development, research shows that practical contributions—when

supported and contextually appropriate—can strengthen children’s sense of agency and self-worth. Children’s responsibilities must therefore be understood in relation to the family’s migration history, asylum context, and cultural expectations of parenting.

In Sweden, refugee children’s rights are formally protected through legislation, institutional norms, and everyday interactions in health care, education, and social services. However, the UN Committee on the Rights of the Child has repeatedly criticized Sweden for providing insufficient support to asylum-seeking children. Key principles such as non-refoulement and protection from child-specific persecution are not always respected in the asylum process. Sweden has been urged to take concrete legal and policy measures to ensure children’s rights, including improving access to family reunification, health care, education, and protection from discrimination.

Ensuring a safer future for refugee children requires stable caregiving environments and long-term support to mitigate social and psychological risks. In cases of trauma, support must reach both children and their parents. Tailoring interventions to the unique needs of each child and family offers a more just and effective path forward—to reduce both suffering for the children and the economic burden for society.

Inledning

Detta kapitel fokuserar på barn och familjer som sökt skydd i Sverige på grund av krig och konflikter. Dessa barns situation är ofta besvärlig, med risk för utmaningar och svårigheter i vardagen, vilket kan ha konsekvenser för barnens utveckling och välbefinnande. I kapitlet anlägger vi ett utvecklingspsykologiskt perspektiv genom att först diskutera barnens behov och hur dessa behov utmanas på grund av tidigare svåra eller traumatiska erfarenheter, familjesplittring och aktuella utmaningar. Med ett kritiskt rättighetsperspektiv redovisar vi sedan, i ett andra steg, barnens folkrättsliga skydd och diskuterar, baserat på kritik som riktats mot Sverige, hur detta rättsliga skydd upprätthålls i en svensk kontext. Därigenom behandlas frågan hur det kan komma sig att Sverige inte lever upp till de krav som den svenska lagen ställer. Vi avslutar med en reflekterande diskussion om viktiga prioriteringar framåt.

Enligt Sveriges tolkning av barnkonventionen [1] omfattar kategorin *barn* alla individer mellan 0 och 18 år. Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv är detta en bred och varierande grupp som innefattar såväl spädbarn som äldre tonåringar, alltså nästan vuxna människor, och alla åldrar däremellan. Beroende på ålder har barn olika utvecklingsrelaterade grundbehov och förutsättningar. Ett spädbarn behöver kontinuerlig fysisk närhet till föräldrar eller andra som står barnet nära och som konsekvent och lyhört tar hand om det. Äldre barn kan vara borta från sina föräldrar en längre tid men behöver deras hjälp för att utforska den fysiska och sociala världen, utveckla sätt att interagera med andra människor, samarbeta eller

lösa konflikter, lära sig om olika sociala kontexter och förväntningar. Oavsett ålder behöver barn omsorg och närhet för att känna sig älskade och trygga och kunna utveckla en positiv självkänsla, samt få uppmuntran och stöd för att navigera sin omgivning. Eftersom barns trygghet och utvecklingsmöjligheter formas genom nära relationer är barn starkt beroende av sina närstående. Men de är också beroende av samhälleliga strukturer och ramar, såsom ekonomiska villkor och lagstiftning som har betydelse för såväl barnen själva som för deras närståendes hälsa, psykiska mående och möjligheter att skapa sig ett tryggt liv. En utgångspunkt i de resonemang som följer är att barn i familjer som har tvingats på flykt och har sökt skydd i ett nytt land, har en risk för dubbel utsatthet: *dels* indirekt, som anhöriga, genom den marginaliserade position deras familjer ofta försätts i som asylsökande, *dels* direkt, genom egna svåra erfarenheter av flykt.

Varför kombinera ett utvecklingspsykologiskt perspektiv med ett rättighetsperspektiv när vi diskuterar situationen för barn i flyktingfamiljer? Ett skäl är att den svenska grundlagen, närmare bestämt regeringsformen [2] (1 kap. 2 §), slår fast att

det allmänna skall verka för att motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Det allmänna här omfattar all offentligt finansierad verksamhet och innebär ett ansvar för alla välfärdsprofessioner – såsom skolpersonal, socialtjänst eller hälso- och sjukvårdspersonal. Även barnkonventionen [1], som är svensk lag, betonar dessa principer. I praktiken betyder grundlagen och barnkonventionen att varje barn ska bemötas respektfullt och jämlikt, så att dess utveckling kan främjas och välbefinnande säkerställas. Det utvecklingspsykologiska perspektivet bidrar till att definiera barnets bästa i olika sammanhang med stöd i forskning och praktisk empiri gällande barns åldersrelaterade utvecklingsbehov. Sammantaget belyser kapitlet vikten av att skyddet av flyktingbarns rättigheter prioriteras, både för barns utveckling och för samhällets hållbarhet. Det rör sig om en grupp barn med särskilt stort behov av just dessa lagstadgade rättigheter.

En risk med att fokusera på en specifik grupp barn och deras familjer är att man låter grupptillhörigheten styra resonemangen och tar för liten hänsyn till individuella skillnader och det breda spektrumet av olikheter människor emellan. Det kan leda till att viktiga nyanser går förlorade och att stereotypa föreställningar förstärks. Emellertid är en viss generalisering nödvändig för att synliggöra problem och kunna identifiera vilket strukturellt stöd som kan stärka barn, även om individuella faktorer förstås är av betydelse för de berördas liv och utveckling. Utöver att synliggöra samhällsproblem och brister i flyktingfamiljers livsvillkor och rättighetsgång hoppas vi därför att kapitlet kan utgöra en grund för tvärprofessionella samtal om hur barn

med flyktbakgrund kan få en bättre rättighetsgång och bättre förutsättningar för att utvecklas och känna tillhörighet i samhället.

Utvecklingspsykologiska utgångspunkter

Barnet som anhörig – utveckling i sammanhang

Över 85 procent av människans hjärnutveckling sker efter födseln. Det innebär att barn i hög grad utvecklas i relation till sin uppväxtmiljö och sitt sammanhang. Denna utveckling, och den mänskliga hjärnans förmåga att anpassa sig och förändras, är också kärnan i barns psykosociala sårbarhet. Negativa upplevelser tidigt i livet kan resultera i kvarstående avvikelser i hur hjärnan bearbetar information, med komplexa och svåröverskådliga konsekvenser. Bronfenbrenners [3] utvecklingseko-logiska systemteori beskriver hur barnets utveckling sker i samspel med dess omgivning, innefattandes alla de relationella och socioekonomiska sammanhang som barnet direkt eller indirekt ingår i. Relationen till, och interaktionen med, omsorgspersonerna kan ses som den innersta kärnan i barnets värld, deras så kallade omsorgssystem. När barnet blir äldre blir även andra närstående – syskon, släktingar, lärare, kompisar – en del av barnets viktiga relationsnätverk.

Egenskaper i de system där barnets relationer ingår, såsom familjen, skolan, grannskapet, och hur de interagerar med varandra, inverkar också på barnets utveckling. Till exempel visar forskning att föräldrarna påverkar varandras tankar och känslor i föräldraskapet [4, 5], och varandras mående [6, 7], vilket i sin tur inverkar på såväl hur de beter sig gentemot barnet som barnets utveckling. Föräldrarna influeras även av bredare omgivande sammanhang såsom familjestruktur (se till exempel [8, 9]), genusroller, samt sociala, ekonomiska och andra faktorer. För barn med flyktbakgrund är juridiska och institutionella ramverk och processer såsom migrationsrätten och asylprocessen ytterligare sammanhang av betydelse.

Det finns många omgivande sammanhang som barnet inte kan ha någon inverkan på eller direkt kontakt med, som indirekt påverkar barnet. Det kan vara exempelvis när närstående är del i juridiska processer i samband med asylprocessen, deras arbetssituation och ekonomi, eller deras hälsa och kontakter med sjukvården. Forskning visar att föräldrars förmåga att lyhört möta sina barns behov kan försämrats vid långvarig stress [10]. Sådan stress kan uppstå vid arbetslöshet eller ekonomisk osäkerhet, allvarlig sjukdom hos en själv eller en närstående [11], samt vid traumatiska upplevelser såsom krig, svält eller flykt [12].

Att vara anhörig till sina närstående – kärnan i barnets värld

Det finns idag omfattande empiriskt stöd för att relationen mellan barn och föräldrar under den tidiga uppväxten har en djupgående inverkan på barnets utveckling och

psykiska hälsa genom livet. Särskilt framhålls vikten av en stabil, lyhörd och förutsägbar omsorgsmiljö som en central skyddsfaktor i barnets utveckling. Begreppet anknytningskvalitet handlar om barnets förmåga att använda sin förälder som en trygghetspunkt, en bas varifrån omvärlden kan utforskas och till vilken barnet kan återvända vid rädsla eller stress [13, 14]. Barnet behöver kunna uppleva föräldern som ett stöd i sammanhang och situationer som hen inte på egen hand kan hantera. Det kan handla om fysiskt obehag när barnet har skadat sig eller är sjukt, skrämmande otäcka situationer, eller överväldigande känslor. Barn som i sådana situationer ofta avvisas av föräldern tenderar att på sikt inte räkna med andras hjälp och stöd, utan förlitar sig enbart på sig själva. Om föräldrarnas reaktioner i stället skiftar och blir svårförutsebara kan barnet bli mer klängigt och utveckla beteenden för att attrahera och bibehålla föräldrarnas uppmärksamhet.

Utvecklingen av en trygg anknytning stöds i stället av att barnet upplever omsorgspersonen (oftast föräldern) som tillgänglig, lyhörd och anpassningsbar – någon som inte avvisar utan hjälper barnet hantera svåra situationer och överväldigande känslotillstånd, och som aktivt och konsekvent stöttar barnets utforskande av omvärlden [15]. Studier visar att omkring 70 procent av alla barn i Sverige upplever en trygg relation till åtminstone en förälder [16]. En trygg anknytning till en eller flera omsorgspersoner anses central för barnets emotionella och sociala utveckling och har stor betydelse för dess psykologiska motståndskraft [17–19].

Det blir särskilt svårt för barnet om omsorgspersonen upplevs som skrämmande, till exempel genom att vara hård eller elak, alternativt oförmögen att skydda, eller helt frånvarande. Missbruk, psykisk ohälsa, våld, eller andra svåra utmaningar för föräldrarna kan öka risken för sådana potentiellt traumatiserande beteendemönster [20] som i sin tur förknippas med ökad risk för utvecklingssvårigheter hos barnet [21].

Barn är individer. De reagerar olika på både föräldrarnas bemötande och sin uppväxtmiljö. Dessutom växelverkar föräldraskap och barns utveckling med varandra; föräldrarnas beteenden påverkar utvecklingen av barnets beteenden, samtidigt som barnets egenskaper och beteenden i sin tur påverkar föräldrarnas sätt att agera, vilket återigen inverkar på barnets utveckling [22]. Till exempel kan barn med större bekymmer i skolan innebära extra utmaningar för föräldrarna – oro, sorg, krav på mer uppmärksamhet – vilket påverkar föräldraskapet. Medan vissa barn klarar ogynnsamma omständigheter är andra barn mer sårbara, men forskning visar samtidigt att de barn som är mer sårbara oftast drar extra stor nytta av stödjande insatser [23].

Att vara barn i en flyktingfamilj

Att ha flytt från krig, förtryck och tortyr innebär en utsatthet såväl för enskilda familjemedlemmar som för hela familjen, det vill säga barnets omsorgssystem [24]. Som anhörig i en familj med flyktbakgrund påverkas barnet indirekt av de sociala, ekonomiska, politiska och rättsliga faktorer som präglar hela familjens tillvaro. Barnet kan också som individ vara belastat av sin egen bakgrund: eventuella traumatiska upplevelser, förlust av vänner och tidigare sammanhang, avbruten utbildning och svårigheter som uppstår av bristande stöd, social exkludering eller andra former av diskriminering i samhället, något som inte är ovanligt bland barn i flyktingfamiljer [25].

Multipla utmaningar i omsorgssystemet

Incidenter eller omständigheter som upplevs som fysiskt eller emotionellt farliga eller livshotande, och orsakar en känsla av maktlöshet och uppgivenhet, kan resultera i trauma. Det går inte att exakt definiera vilka upplevelser som orsakar trauma, men mycket talar för att en hög andel av de barn och vuxna som flytt från krig och konflikter bär på traumatiska erfarenheter. Det kan vara att ha bevittnat eller upplevt våld och förödelse eller andra extrema svårigheter i det tidigare hemlandet eller under flykten. Det kan vara att ha förlorat familjemedlemmar och andra närstående, vilket utöver sorg ofta innebär ambivalenta känslor av skuld för att man inte lyckades rädda dem som är borta. Traumatiska upplevelser kan orsaka posttraumatisk stress, ångest och depression hos både barn och vuxna samt ha bestående skadliga effekter på deras fysiska, sociala, emotionella och andliga välbefinnande [26].

I Folkhälsomyndighetens rapport *Hälsa hos personer som är utrikesfödda – skillnader i hälsa utifrån födelseland* [27] konstateras ökande hälsoklyftor mellan utrikes och inrikes födda. Personer som migrerat från asiatiska länder uppvisar i högre grad symptom på psykisk ohälsa jämfört med personer som är födda i afrikanska länder, vilket rapportförfattarna menar kan hänga samman med traumatisering i samband med de krig och konflikter som många av dessa personer flytt ifrån. Den psykiska ohälsan är dock inte enbart kopplad till erfarenheter före ankomsten till Sverige, utan kan även relateras till brister i mottagningssystemet och de strukturella barriärer i Sverige som barn och deras familjer möter i etableringsprocessen [28]. Forskning visar att hälsan hos många barn och deras närstående ofta försämras efter en tid i det nya landet, till följd av fortsatt utmanande livsvillkor [27]. Risken är således stor att många barn fastnar i en långvarigt utsatt livssituation, där skyddande faktorer för utveckling och återhämtning förblir otillgängliga [24, 29, 30].

Svårigheter till följd av trauma tar sig olika uttryck beroende på ålder. För spädbarn och barn i förskoleåldern, vars hjärnor och nervsystem befinner sig i en intensiv utvecklingsfas, kan konsekvenserna av trauma vara särskilt genomgripande. Utan möjlighet att uttrycka sig språkligt visar sig barnets stressreaktioner ofta i kroppsliga

symtom, såsom sömnsvårigheter, ätsvårigheter eller tröstlös gråt. Även beteenden som upprepad lek med samma innehåll, klängighet och tillbakadragenhet kan vara uttryck för påfrestning [24]. Hos något äldre barn kan posttraumatiska stressreaktioner ta sig uttryck i form av negativa tankar, överspändhet och ständig rädsla, nedstämdhet, tillbakadragande och passivitet. Om barnet har svårt att i ord beskriva sina upplevelser och relaterade svåra känslor, kan dessa i stället visa sig även genom oregerade känsloutbrott och aggressivt beteende [24, 30].

Dessa svårigheter och beteenden kan vara utmanande för alla föräldrar, men innebär en särskild påfrestning för föräldrar som själva är traumatiserade och lider av posttraumatisk stress, depression eller ångest, då deras förmåga att erbjuda det känslomässiga stöd barnet behöver kan vara nedsatt. Barnet riskerar även att påverkas indirekt av den närståendes trauma – genom berättelser, känslouttryck eller undvikande beteenden. Barnet löper därmed en risk för sekundär traumatisering, det vill säga att påverkas av närståendes traumatiska erfarenheter utan att själv ha varit direkt utsatt. Detta har visats öka risken för ångest, depression, emotionell obalans och svårigheter med känsloreglering [24, 29]. För yngre barn är dessa belastningar särskilt allvarliga, eftersom det är under dessa år som föräldrabarnrelationen formas och barnets grundläggande känsla av trygghet utvecklas. Samtidigt är tillgången till resurser och kompetens för att möta traumatiserade små barns behov begränsad, vilket innebär att de allra yngsta sällan erbjuds adekvat stöd [31] se också kapitlet *Fysisk och psykisk omsorgssvikt under barnets första levnadsår: Att arbeta systematiskt med späda och små barns psykiska hälsa – upptäcka, beskriva och hjälpa*.

Mot denna bakgrund riskerar barn som anhöriga i familjer med flyktbakgrund en särskild utsatthet. Därför är det viktigt, i vissa fall helt avgörande, att stödja familjen som helhet. Genom att stärka barnets närstående kan stabila och förutsägbara relationer byggas, vilket i sin tur kan hjälpa barnet att återfå en känsla av trygghet och skapa förutsättningar för en positiv utveckling. Forskning har visat att omsorgspersoner sätter stort värde på att få kunskaper om hur trauma kan påverka barn och hur deras återhämtning kan stödjas [24, 32].

Ensamstående utan omsorgssystem

Många barn separeras från eller förlorar sina närstående under flykten. Dessa barn har inte bara upplevt de svårigheter som tvingade dem att lämna sina tidigare hemländer – krig, förföljelse, våld och fattigdom. De har dessutom upplevt den fysiskt och psykiskt påfrestande flykten utan sin familj, med risk för nya övergrepp, exploatering och osäkra levnadsförhållanden. Familjesplittring innebär oftast att närstående vuxna som skulle kunna ge stöd och vägledning i en tid när det behövs som mest inte finns där, och det påverkar barnens psykosociala hälsa. Även om mottagarländer ofta erbjuder visst stöd är det sällan tillräckligt för att möta dessa barns behov. Familjehem, gruppboenden och institutionella lösningar kan tillhand-

hålla basal trygghet men ersätter inte barnets relationer till närstående som hen har förlorat. Dessutom erfar många barn bristande kontinuitet i omsorgen, med frekventa flyttar mellan boenden och avsaknad av långsiktighet i de insatser som erbjuds [33].

Den kombinerade effekten av tidigare trauma från krig och flykt, separation från närstående, och bristande stöd efter ankomsten i det nya landet påverkar splittrade familjemedlemmars utveckling på djupet [30]. Utöver posttraumatisk stress, depression och ångest kämpar många barn samtidigt med känslor av isolering och rotlöshet. Skolgång, sociala relationer och integration i samhället försvåras av de känslomässiga och kognitiva utmaningar som följer av deras upplevelser. Barnen lever med färre skyddsfaktorer, vilket ökar risken för ohälsa. Medan forskning har visat att utrikes födda barn generellt löper en större risk för psykisk ohälsa jämfört med inrikes födda barn, fastslog Folkhälsomyndigheten att barn och unga som söker skydd utan sina vårdnadshavare drabbas i än högre grad och av än mer allvarlig psykisk ohälsa [27]. Utöver psykologiskt stöd för att hjälpa barnen att bearbeta sina upplevelser och börja bygga upp en känsla av trygghet behövs stabila och långsiktiga boendelösningar, samt sociala och utbildningsrelaterade strukturer som stärker barnens integration samtidigt som de skapar ett tryggt utrymme för deras emotionella återhämtning.

Roller och relationer i obalans

För föräldrar i familjer med flyktbakgrund är en viktig motivation att kunna erbjuda sina barn en bättre framtid efter år av osäkerhet, konflikt och rädsla [34], men även tiden efter flykten kan innebära svårigheter för många. För barnens skull känner föräldrar och andra närstående en stark drivkraft att skydda barnen, trösta dem och, så långt det är möjligt, upprätthålla optimism, framtidstro, till och med lekfullhet. Denna förmåga till glädje utgör ett viktigt skydd för barnen. Att engagera sig för barnens skull har visat sig även ha en beskyddande effekt för de närstående vuxna som gör det [35]. Dock finns en risk att de positiva effekterna inte blir varaktiga. Att långvarigt tränga undan egen oro är både psykiskt och fysiskt belastande [29].

På samma sätt som vuxna kan barn känna en motivation att bevara eller återskapa lekfullheten och glädjen i familjen. I stället för att vända sig till sina närstående för att få hjälp med svårigheter och stöd i sitt utforskande och lärande, kan barn i familjer med flyktbakgrund bli upptagna av att försöka stödja sina närstående. Även mycket unga barn kan ta på sig sådana roller, särskilt om stress och trauma skapar spänningar mellan barnets närstående. Barnen kan också börja uppfatta sig själva som källan till sina närståendes oro, vilket kan leda till att de tar på sig en än mer tillbakahållen och vårdande roll. I vissa familjer kan detta föra med sig att omsorgsförhållandet mellan barn och förälder omkullkastats, och att barnet känner sig ansvarigt för att stötta och skydda föräldern [36]. Om barn tvingas att över längre tid ta ansvar för och anpassa sig till föräldrar som är upptagna av egen stress och

psykisk ohälsa kan detta påverka deras känsla av trygghet – även om relationen tidigare varit stabil och präglats av en trygg anknytning. Även äldre barn blir negativt påverkade och drabbas på lång sikt av att ta på sig emotionellt ansvar för sina närstående [37, 38]. Dessa förhållanden återfinns inte på långt när i alla flyktingfamiljer och är inte heller unika för dessa familjer, men kan vara av betydelse i det enskilda fallet.

Krishantering och anpassning

Barn oroar sig ofta för hela sin familj i situationer då förutsättningar för trygghet brister [39, 40]. Forskning om barns villkor ur ett vardagsnära perspektiv har visat att barn i socioekonomisk utsatthet ofta tar ett socialt ansvar gentemot sina föräldrar och undantränger sina egna behov för att inte bli en ekonomisk börda [39, 40]. Barn kan exempelvis hantera en begränsad ekonomi genom att avstå, vänta, dölja, visa missnöje, tjata, men också genom att spara, planera, och arbeta [41, 42].

I sin strävan att hjälpa till i familjen kan barn komma att axla fler ansvarsområden i växelverkan. Barn får exempelvis inte sällan agera tolk för föräldrarna i myndighetssamtal eller vårdkontakter. Forskning om rollfördelningar mellan barn och föräldrar har i huvudsak fokuserat på föräldrarnas utsatta situation, exempelvis vid fysisk eller psykisk sjukdom, och har främst syftat till att kvantifiera de negativa konsekvenserna för barn som tvingas axla sådana ansvarsområden, utifrån ett antagande om att detta är problematiskt [43]. Migration i detta sammanhang har utan empiriska belägg betraktats som en faktor som närmast naturligt bidrar till rollomkastning. Antagandet att flykt i sig leder till en överföring av ansvar på barnet samt att barnets mer ansvarstagande roll på ett självklart sätt skulle vara skadligt, präglar såväl det inomvetenskapliga samtalet som den vidare samhällsdebatten, och även inställningen hos professionella som arbetar med människor på flykt [43]. Att ta på sig ett ansvar och handlingsinitiativ som inte alltid är i balans med ens förutsättningar utifrån ålder och erfarenhet uppfattas då som ett föräldramisslyckande som leder till negativa konsekvenser för barnet. Att barn, på grund av sina utvecklingsförutsättningar, exempelvis lär sig det nya landets språk snabbare än sina föräldrar bidrar till en framställning av flyktingföräldrar som otillräckliga och beroende av sina barns hjälp [44, 45]. Samtidigt framställs deras barn som sårbara och i en sorts offerposition, vilket ytterligare förstärker denna syn på familjedynamiken.

Medan barn kan känna sig splittrade mellan att ta ansvar i familjen och sina egna drömmar och ambitioner, kan en omfördelning av ansvar i en familj också vara ett konstruktivt sätt för familjen att hantera en krissituation [38]. Forskning som fokuserar på familjer med flyktbakgrund visar att barns ansvarstagande inte per definition är negativt, utan kan ha både skyddande och belastande effekter – beroende på uppgiftens art, sammanhang och barnets upplevelse av situationen. Att exempelvis agera tolk innebär inte nödvändigtvis en skadlig rollomkastning; det är

innehållet i det som förmedlas och det institutionella sammanhanget som avgör om uppdraget blir barnet övermäktigt. Flyktbarn som axlar praktiska uppdrag som andra barn i deras åldrar inte brukar ansvara för, tar alltså inte nödvändigtvis skada av det. Praktiskt ansvarstagande kan snarare bidra till barnets känsla av kompetens och mening, och därmed stärka självkänslan [37, 38, 46].

Barnet i skolan och andra viktiga sociala sammanhang

En utmaning för barn med flyktbakgrund i Sverige rör tillgången till utbildning. Många skyddssökande barn har upplevt avbruten skolgång och vissa har mycket kort eller ingen tidigare skolgång. Vi vet, såväl genom flyktbarns egna berättelser som genom tidigare forskning om barns utveckling, hälsa och välbefinnande över en längre period, att det är oerhört viktigt för barn att kunna gå i skolan [47]. Skolan ger struktur i vardagen, möjlighet att träffa andra barn och få vänner, och naturlig stimulans för språkinläring som kan motverka språkbarriärer och relaterade konsekvenser. Det är därför olyckligt att skolfrånvaron verkar vara betydande bland barn och ungdomar som är anhöriga i flyktfamiljer [48].

Barn i asylprocessen kan också ofta hamna efter i skolan på grund av språkbarriärer, osäkerhet inför framtiden och stress som är relaterad till asylprocessen. Konsekvenserna av detta är synliga i nationell statistik. Barn som är anhöriga i flykt- och skyddssökande familjer som nyligen flyttat till Sverige är överrepresenterade bland de som inte uppnår behörighet till gymnasiet [49]. Variationer finns om man gör en uppdelning på kön (lägre andel behöriga pojkar), familjesituation (lägre andel behöriga bland barn i ensamhushåll), föräldrarnas utbildningsnivå (lägre andel behöriga om föräldrar inte har eftergymnasial utbildning), inkomstnivå (lägst andel behöriga bland barn vars föräldrar har de lägsta inkomsterna), och bostadsyta (lägst andel behöriga hos barn i familjer som har minst bostadsyta per person).

Språkbarriärer är oundvikliga under en period för de flesta som har en migrationsbakgrund. Dessa kan vara särskilt svåra att övervinna under den väntan i ovisshet och osäkerhet som en asylprocess innebär. Att finna motivation och energi för att lära sig ett nytt språk samtidigt som man inte vet om man får stanna eller kommer meddelas ett utvisningsbeslut, kan vara svårt. Språkbarriärer kan innebära att barnens förutsättningar att anpassa sig till skolan och det nya livet begränsas, detta gäller främst äldre barn och tonåringar [50, 51].

Rasism och andra hinder att skapa sig ett nytt liv

Även spänningar eller osäkerhet kring normsystem drabbar barnen. Familjen saknar ofta sociala kontakter och nära relationer och står ensamma i det nya samhället. Den nödvändiga omställningen för den som har sökt skydd i ett nytt land innebär inte sällan en påfrestning på det fysiska och mentala välbefinnandet [27]. Därtill är erfarenheter av invandringsfientliga och nedsättande kommentarer, eller uttrycklig

rasism i olika former, vanligt förekommande. Förutom att försvåra förutsättningarna för ett balanserat liv kan upplevelser av rasism och dess uttrycksformer i trakasserier, mikroaggressioner, social exkludering, eller diskriminering, och den stress som dessa generar, också verka traumatiserande (se också *"Färgad" av en svår barndom – Rasismens konsekvenser för barn i familjer som tillhör minoritetsgrupper*). Forskning slår fast att tonåringar som nyligen (de senaste två åren) har flytt löper störst risk att bli utsatta för diskriminering. Denna grupp uppger också oftare en ständig känsla av otrygghet och en starkare rädsla för kränkningar i skolan och andra sociala sammanhang, jämfört med barn som migrerat tidigare i livet [51]. Tonåren är en period då identitetsskapandet står i centrum, och för skyddssökande ungdomar kan denna process bli särskilt komplex, eftersom de behöver anpassa sig till nya sociala och kulturella sammanhang, och samtidigt vidareutveckla sin egen identitet, allt i ovisshet om framtiden. Risken att hamna i socialt utanförskap om man har svårt att hitta en tillhörighet i det nya samhället är större.

Ekonomisk utsatthet och bristande tillgång till välfärd

Oavsett ålder och bakgrund påverkas barn av familjens ekonomiska villkor. Flyktfamiljer – både nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd och de som fortfarande är i asylprocessen – lever ofta under knappa ekonomiska förhållanden. Mycket låg ekonomisk ersättning under asylprocessen – den har inte höjts sedan 1994 [52] – i kombination med bristande ekonomiska tillgångar och begränsade möjligheter till arbete, bidrar till detta. Asylsökande personer erhåller en daglig ersättning för att täcka grundläggande behov som mat, kläder och hygienartiklar. En vuxen på Migrationsverkets boende som själv ska betala för mat får ett bidrag om 71 SEK/dag, ett barn mellan 11 och 17 får 50 SEK/dag [53]. Detta går inte att leva på i Sverige. Den svåra socioekonomiska ställningen för skyddssökande barnfamiljer fortsätter ofta längre fram i livet. Statistiska Centralbyråns (SCB) rapport *Uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund* [49] konstaterar exempelvis att barn med utländsk bakgrund, inklusive flyktingar och asylsökande barn, i högre grad lever i ensamhushåll och på en mindre bostadsyta (mindre än 15 kvadratmeter per person i hushållet) jämfört med andra barn i Sverige.

De statliga bidrag som många familjer med flyktbakgrund tillfälligt är hänvisade till – och som formellt sett utgör en rättighet – kan paradoxalt nog bli en källa till känslor av skam och otillräcklighet. Föräldrar kan uppleva att de inte förmår uppfylla sin traditionella roll som försörjare, vilket riskerar att underminera deras självbild och känsla av egenvärde [12]. Denna upplevelse av förlorad autonomi kan få återverkningar i familjens relationella dynamik, och bidra till en känsla av maktlöshet i föräldrarollen [34]. Barn påverkas både direkt och indirekt – dels genom egna erfarenheter av samhällets ofta nedlåtande attityder gentemot familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd [54], dels genom att uppmärksamma föräldrarnas kamp att navigera en pressad livssituation. På så vis kan den ekono-

miska utsattheten, och skammen som ibland följer med den, inverka på hela familjens psykosociala välbefinnande.

Barn med flyktbakgrund i ett kritiskt barnrättsperspektiv

Sverige har genom att tillträda barnkonventionen förbundit sig att respektera och förverkliga samtliga rättigheter i denna, för alla barn som lever och bor i landet, på i stort sett lika villkor. Detta åtagande har funnits sedan 1990 då Sverige ratificerade barnkonventionen, och innebär bland annat en skyldighet att möjliggöra för välfärdsprofessioner att beakta flyktingbarns särskilda behov. Så kan ske genom lagstiftning, politiska prioriteringar och utbildningsinsatser, men också genom att skapa organisatoriska och andra förutsättningar för goda möten mellan barn och exempelvis vårdpersonal.

FN:s barnrättskommitté, som granskar efterlevnaden av barnkonventionen i de stater som ratificerat överenskommelsen, har kritiserat Sverige för brister i flyktingmottagande och ett otillräckligt skydd mot diskriminering. Exempelvis har de långa handläggningstiderna och det otillräckliga stödet till barn som drabbas av rasism varit föremål för kritik. Kommittén har uppmanat Sverige att tillsätta mer resurser, utforma tydligare lagstiftning och vidta faktiska åtgärder för att säkerställa att alla barns rättigheter effektivt skyddas och förverkligas (se vidare nedan).

Man kan fråga sig varför barns rättigheter inte prioriteras i större utsträckning i ett resursstarkt land som Sverige? En tolkning är att den politiska viljan saknas, en annan att de åtgärder som ändå vidtas inte i tillräcklig utsträckning beaktar barn i familjer som lever i socioekonomisk utsatthet eller med flyktbakgrund [55]. Ett ytterligare skäl till att barnkonventionens rättigheter inte får ett större genomslag i svensk politik kan vara en uppfattning att barns väl och ve är föräldrarnas sak. Under den svenska välfärdsstatens dryga 100-åriga historia har den offentliga debatten, och lagstiftningen, pendlat mellan att betona å ena sidan föräldrarnas, å andra sidan statens, ansvar för barn och deras utveckling [56]. I vår tid är det särskilt tydligt att barns rättigheter beskrivs som ett föräldraansvar i första hand, ofta med undertonen att föräldrar som inte tar sitt ansvar har sig själva att skylla [57]. En ytterligare orsak till att Sveriges kritiserats för bristerna i förverkligandet av barnkonventionen är mer lagteknisk. Närmare bestämt handlar den om att de internationella åtagandena om mänskliga rättigheter i en svensk kontext inte har en stark ställning juridiskt sett.

Barnkonventionens ställning i Sverige

För att förstå funktionen av internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter mer generellt i samhället, behöver man först förstå hur relationen mellan de internationella avtalen och svensk lagstiftning ser ut. Förhållandet mellan de internationella överenskommelser som staten ingår och den nationella lagstiftningen ser olika ut i olika länder. I Sverige tillämpas ett *dualistiskt* synsätt vilket innebär att de internationella överenskommelser som staten ingår och nationell

lagstiftning ses som två olika, separata rättssystem, där mänskliga rättigheter som de fastställs i internationell rätt är oberoende av den nationella rätten, och tvärtom [58]. Andra länder, däribland Nederländerna, Tyskland och USA, har istället ett *monistiskt* synsätt vilket innebär att den internationella och nationella rätten ses som en helhet. En följd av den uppdelning som det svenska systemet gör är att internationella avtal inte blir omedelbart gällande genom ratifikation. Ytterligare åtgärder måste tillkomma. Till exempel kan *transformeringar* göras där bestämmelser i lagen läggs till eller skrivs om för att de internationella åtagandena ska kunna gälla. Alternativt skrivs den internationella konventionen i sin helhet in i den svenska lagboken (*inkorporeras*), vilket skedde med barnkonventionen år 2020. Ett tredje alternativ är att svensk lagstiftning antas vara i harmonisk enlighet med, och tolkas i ljuset av, internationella överenskommelser (*normharmoni*). Det innebär att när de internationella reglerna används nationellt på detta sätt så tolkas nationell lagstiftning på så vis att den inte strider mot den internationella överenskommelsen – kallad fördragskonform tolkning [58].

Barnkonventionens förverkligande är sammantaget en fråga om vilka debatter som får gehör och vilken lagstiftning som blir till, och varför. Rättigheterna får inte ett genomslag endast för att de står i barnkonventionen eller för att lagändringar genomförs. Förverkligandet av barns rättigheter är i hög grad en fråga om samspelet mellan rätt och samhälle, det vill säga en rättssociologisk fråga. Själva barnkonventionens innehåll, och dess starka fokus på jämlikhet, som vi ska komma in på, utgör ett viktigt språk för att skapa så goda villkor för barn som möjligt i samhället.

Rätten till jämlikhet enligt barnkonventionen

FN:s barnkonvention betonar alla barns lika rättigheter, oavsett deras, föräldrarnas eller vårdnadshavarnas ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsvariation, eller ställning i övrigt [1] (artikel 2). Konventionen förbinder staten att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn skyddas mot diskriminering på grund av föräldrars eller andra familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro (artikel 2). Gällande barn som söker flyktingstatus, eller anses som flykting enligt internationell eller nationell rätt, ålägger barnkonventionen [1] staten att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att de erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd, oberoende av om de kommer ensamma eller tillsammans med sina föräldrar eller någon annan person (artikel 22). I synnerhet resursstarka länder förväntas samarbeta i varje ansträngning som görs av Förenta nationerna (FN) och andra behöriga organisationer för att skydda och bistå dessa barn (artikel 4). Barnkonventionen kräver även att staterna söker efter föräldrar eller andra familjemedlemmar om familjer har separerats och gör vad som är nödvändigt för återförening. Om föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas ska barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl. Detta framgår av formuleringen om ”ställning i övrigt”

i artikel 2 i barnkonventionen [1], i kombination med artikel 20 som specifikt talar om rätten till ett särskilt stöd för barn som inte kan bo i sin hemmiljö.

Särskilt rättsligt skydd för barnen

Barnkonventionen bekräftar flyktingrättens påbud, att barn på flykt som befinner sig utanför sitt hemland aldrig får utvisas dit eller till ett annat land där de skulle löpa risk att allvarligt kränkas eller skadas (non-refoulement principen). När risken för allvarliga kränkningar bedöms är barnets ålder, kön och bakgrund viktiga faktorer att beakta. Även definitionen av begreppet flykting måste tolkas på ett sätt som är anpassat efter ålder och kön med hänsyn till formerna för, och tecknen på, att barn upplever förföljelse. Det innebär att särskilt beakta de motiv till och former av förföljelse som är specifika för barn eller typiskt sett drabbat barn, såsom risken att rekryteras som barnsoldat, hot mot nära familjemedlemmar eller tvångsarbete (barnspecifika former av förföljelse) [59]. Hänsyn ska också tas till risken för att barn inte kommer att kunna få tillräckligt med mat eller tillräcklig sjukvård [60] (punkt 27 och 74).

För barn i skyddssökande familjer måste staterna stifta lagar som gör att barn i alla åldrar kan åtnjuta skydd mot förföljelse, även de som inte utvecklat ett språk så att de själva kan uttrycka en berättigad rädsla för förföljelse. I asylprocessen ska de företrädas av sina vårdnadshavare och, utan kostnad, ett juridiskt ombud och en tolk. Vid beslut om asyl måste hänsyn tas till den unika kombinationen av faktorer som gäller varje enskilt barn. Förföljelse av släktingar, risk för rekrytering av minderårig som soldat, handel med barn, sexuellt utnyttjande och kvinnlig könsstympning är exempel på giltiga skäl för att beviljas flyktingstatus. Barn som bedöms inte ha rätt till asyl ska åtnjuta samma rättigheter som andra barn så länge de är kvar i Sverige (artikel 2 [1]).

Barns säkerhet äventyras på många plan i en asylprocess, under flykt och, förstås, före flykten. Åtgärder för att skydda barn under asylprocessen och därefter innefattar ett regelbundet stöd och att inte kriminalisera barnen eller inskränka deras rättigheter enligt barnkonventionen på grund av uppehållsrättslig status (artikel 2 [1]). Vidare måste drabbade barn ha tillgång till ett rättssäkert asylförfarande, vård och vid behov ett effektivt brottsofferskydd. Detta följer av en rad lagstiftningar.

Rättsligt skydd för familjeåterförening

Att bevara familjens enhet eller återförening splittrade familjer är en rättighet och viktig prioritet för att nå långsiktiga lösningar för flyktingbarn, och, i de allra flesta fall, även för deras förutsättningar att utvecklas. Huruvida familjemedlemmar kan lokaliseras beror delvis på hur mycket tid och engagemang som läggs ner. System för registrering och uppföljning samordnas ofta av Internationella Röda Korset. En av många svårigheter i dessa processer kan vara avsaknaden av registrerade

handlingar. Dessutom, när staten gör ansträngningar för att hitta ensamkommande eller separerade barns familjer så måste det säkerställas att detta inte utsätter familjen för fara genom att sekretessen bryts, vilket inte alltid är en enkel uppgift [60]. När familjeåterförening inte är möjlig i det tidigare hemlandet finns två alternativ: återförening i det land där barnet har sökt asyl eller att hela familjen söker stadigvarande bosättning i ett tredje land.

Enligt barnkonventionen [1] får rätten till familjeåterförening inte användas som försvar för att handla på ett sätt som strider mot barnets bästa och intressen. Barnets vilja måste beaktas, om än inte i alla fall vara helt avgörande (enligt artikel 12 ska barnets åsikter alltid beaktas i beslut som rör barnet). Det förekommer att barn inte vill återförenas med sin familj eller att familjen tillbakavisar dem. Såväl socio-ekonomiska som säkerhetsmässiga och asyrlåtsliga förhållanden måste alltid utredas nog, lämpligtvis med barnkonventionens artiklar som vägledning (artikel 22).

När det står klart att separerade barn som mer långsiktigt har berövats sin familjemiljö, inte kommer kunna återförenas med sina familjer, har staterna ett ansvar att säkerställa att det finns lämpliga arrangemang så att barnens behov kan tillgodoses. Till exempel ska boende i en trygg miljö, om möjligt en familjemiljö, vara möjligt, liksom att barnens kulturella och språkliga bakgrund respekteras, att deras känslomässiga behov tillgodoses, samt att de ges utbildning (se artikel 20 och 22 [1]). De exakta arrangemangen för barnens omvårdnad, deras möjligheter att etablera sig i det nya hemlandet och deras rätt att behålla sin identitet behöver vara i linje med arrangemang för andra barngrupper i samhället (artikel 20 [1]).

Bristande juridiskt ramverk och icke-prioriteringar

FN:s barnrättskommitté har återkommande rekommenderat att åtgärder vidtas i Sverige, till exempel förbättringar i Migrationsverkets riktlinjer och förfaranden, för att barns bästa i asylprocessen ska skyddas på ett effektivt sätt. Vidare har kommittén efterlyst större hänsyn till barns speciella behov och utvecklingsvillkor när deras flyktingstatus fastställs, i synnerhet genom att prioritera deras ansökningar så att väntan inte blir utdragen och möjliggöra en ordentlig utredning och bedömning. Gällande senare års lagändringar, som gått mot en väsentligt mer restriktiv reglering, var kommittén i sina uttalanden 2023 mycket oroad:

Kommittén ... är djupt oroad över konsekvenserna av ändringarna som genomfördes 2021 i utlänningslagen (2005) som begränsar familjeåterförening och möjligheterna att få *permanent uppehållstillstånd* och social trygghet, samt de 33 reformerna i Tidöavtalet som syftar till att ytterligare begränsa rättigheterna för barn som är asylsökande, flyktingar och migranter. [61] (s. 12, vår kursivering)

Genom denna kritik mot Sverige, inte minst gällande betydelsen av permanenta uppehållstillstånd, vilket nämns uttryckligen i utdraget, synliggörs att barns specifika behov och situation ska beaktas med hänsyn tagen till diskrimineringsförbudet och principen om rätt till likabehandling. Här har det senaste decenniets lagändringar gått i motsatt riktning. Viktigt att känna till är dock att problemen med olika behandling kopplat till uppehållsrättslig status, inte är nya [62]. Sverige har även tidigare fått kritik för att man inte lever upp till skyldigheten om likabehandling av alla barn som lever i Sverige.

Vad betyder då likabehandling? I en allmän kommentar från 1989 tydliggör FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) att termen 'diskriminering' [63]:

[bör] tolkas så att den innebär *varje* åtskillnad, uteslutande, begränsning eller företräde som grundas *på någon orsak* som *t.ex.* ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller annan ställning, och som *syftar till* eller *får till följd* att erkännandet, åtnjutandet eller utövandet av alla *rättigheter och friheter* för alla människor på jämlik grund *upphävs eller minskar* [63] (punkt 7, vår kursivering).

MR-kommitténs kommentar klargör i nästa steg att inte alla skillnader i behandling utgör diskriminering. Positiv särbehandling kan vara nödvändig för att minska eller eliminera omständigheter som orsakar eller vidmakthåller diskriminering [63] (punkt 7–13). Således, när icke-diskrimineringsprincipen tolkas i enlighet med sitt syfte, utgör den inte ett hinder för särskilda insatser. Tvärtom, den *förutsätter* differentierade åtgärder, exempelvis för att motverka felaktiga föreställningar och stigma kring barn som kategoriserats som ensamkommande eller är tillfälligt separerade från sina familjer ([60] punkt 18, se även [64]).

År 2015 uppmuntrade FN:s barnrättskommitté Sverige att intensifiera sitt förebyggande arbete mot diskriminering och, vid behov, vidta aktiva åtgärder för att skydda barn i sårbara situationer [65]. Kommittén omnämnde särskilt barn som är anhöriga i familjer med flyktbakgrund (punkt 16 och 49), och påpekade att barn i migrationssituationer i större utsträckning än andra barngrupper är drabbade av ekonomiska svårigheter. Särskilt tog kommittén upp att dagersättningen för asylsökande varit oförändrad sedan 1994 och inte anpassats till inflationen (punkt 47). Till skillnad från det allmänna barnbidraget har bidraget till asylsökande familjer för det tredje barnet och efterföljande barn minskat, det förekommer att barn drabbas av vräkning (punkt 47). Mot denna bakgrund menade kommittén att resurser borde avsättas för att förstå grundorsakerna till fattigdom så att effektiva stödprogram kan utvecklas för behövande [65] (punkt 48).

Kommittén uttryckte vidare oro över att skyddssökande barn skickas tillbaka till sina tidigare hemländer i strid med principen om non-refoulement (punkt 49). Särskilt noterades risken för sexuellt utnyttjande och övergrepp, samt att ensamkommande barn försvinner. Barnspecifika former av förföljelse (som vi nämnde ovan), som tvångsarbete och människohandel, beaktas inte i tillräckligt hög grad i den svenska asylprocessen enligt kommittén. Barn som omhändertas på grund av vanvård kan utvisas med sina föräldrar, och det saknas tidsramar för att förordna en god man för barn som kategoriseras som ensamkommande. Vidare är de gode män som utses ofta otillräckligt utbildade, och tolkar saknas. Kommittén uppmanade till åtgärder för att skydda barn på flykt inte bara på papper utan också i praktiken (punkt 50).

I den senaste rekommendationen till Sverige, år 2023 [61], tog kommittén åter upp att prioriteringar i budgeten är viktigt för förverkligandet av barns rättigheter. Man rekommenderade fastställandet av särskilda budgetposter för barn i missgynnade eller utsatta situationer. Som konkreta exempel nämns barn som är asylsökande, flyktingar, eller migranter. Liksom i tidigare rekommendationer till staten betonade kommittén vikten av att insamla och spara detaljerad information om barns socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund, liksom ålder och kön, för att möjliggöra tillräcklig uppdelning av data, relevanta analyser och prioriteringar (punkt 10). Vidare menade kommittén att Barnombudsmannen bör kunna ta emot, utreda och hantera klagomål från barn på ett barnvänligt sätt (punkt 11 och 12).

Barnrättskommittén uppmärksammade också särskilt rasistiska och fientliga handlingar gentemot barn med migrantbakgrund (punkt 17). Riktade politiska åtgärder efterlystes, liksom upplysnings- och mediekampanjer för att förändra sociala normer och beteenden som bidrar till diskriminering på grund av etnicitet och migrationsstatus. Beträffande hälsa samt hälso- och sjukvård rekommenderade kommittén åtgärder, bland annat genom utbildning av hälso- och sjukvårdspersonal, för att säkerställa att barn i missgynnade eller marginaliserade situationer, inklusive barn som är skyddssökande, får snabb och effektiv tillgång till god hälso- och sjukvård (punkt 32). När det gäller psykisk hälsa rekommenderades en förstärkning av barnpsykiatriska insatser, inklusive tillgång till psykoterapeutiska behandlingsprogram i skolor och lokalsamhällen i hela landet. Vikten av att säkerställa tillräcklig tillgång till kvalificerade yrkespersoner för att kunna erbjuda tidigt och adekvat stöd betonades särskilt.

Barnrättskommittén noterade vidare i den senaste rekommendationen att Sverige stödjer principen om inkluderande utbildning, men att tillgången till likvärdig utbildning fortfarande präglas av ojämlikhet. Diskriminering, trakasserier och mobbning kvarstår som problem (punkt 37). Staten rekommenderades därför att säkerställa jämlik tillgång till högkvalitativ utbildning för barn i utsatta grupper, inklusive barn i asylprocessen, genom en bättre resursfördelning. Kommittén efterlyste även att grund- och gymnasieutbildning ska göras obligatorisk för samtliga barn, oavsett uppehållsstatus (punkt 38) [61].

För att säkerställa full respekt för barnkonventionen menade kommittén att staten måste säkerställa att alla asylsökningar bedöms individuellt utifrån ett barnperspektiv (se även [66]). Varje barn har rätt att få sina individuella skyddsskäl grundligt utredda. Vidare bör staten, i lagstiftning, integrera en konkret definition av vad barnspecifik förföljelse och barnets bästa innebär, samt säkerställa att barn som har skilts från sina familjer efter att ha utsatts för våld eller övergrepp av föräldrarna inte utvisas tillsammans med familjen.

Kommittén menade vidare att handläggningstiderna i asylprocessen är för långa i Sverige, och att det måste säkerställas att alla asylsökande barn, inklusive ensamkommande barn, får tillgång till psykosocialt stöd, skolgång samt hälso- och sjukvård snart efter ankomsten. Beträffande ensamkommande barn från Ukraina måste det säkerställas att de kan upprätthålla eller återuppta kontakten med sina familjer i nära samarbete med de ukrainska myndigheterna och Internationella Röda Korset (punkt 43). Kommittén rekommenderade ett förbud mot att barn placeras i förvar på grund av deras eller föräldrarnas migrationsstatus. Rätten till familjeliv måste tas i beaktande vid alla beslut som fattas, exempelvis om föräldrar placeras i förvar eller utvisas. Staten uppmuntrades att göra åldersbedömningar med hjälp av tvärvetenskapliga metoder, inklusive en övergripande bedömning av barnets psykiska utveckling, samt att säkerställa att resultatet av sådana beslut om ålder kan överklagas. Slutligen kritiserades Sverige för det strängare försörjningskravet i samband med familjeåterförening (punkt 43) [61].

Avslutande diskussion: Barnens skydd i rättens verklighet

Hur ser situationen för barn ut i Sverige år 2025? Ett halvt decennium efter att barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning återstår betydande utmaningar för dess praktiska genomslag. Klart är att barnkonventionen som svensk lag inte erbjuder ett tillräckligt skydd, bland annat för att lagtextens generella formuleringar lämnar stort tolkningsutrymme men kanske ännu mer för att politisk vilja att förverkliga rättigheterna tycks saknas. En utmaning när det gäller barnkonventionens genomslag är att de orättvisor som drabbar enskilda och ligger, så att säga, inbäddade i samhällsstrukturen, är svåra att bekämpa med den här sortens dokument.

En del i utmaningarna är att begrepp som *barnets bästa* förstås mycket olika beroende på de lokala förutsättningarna och på enskilda professionellas attityder och värderingar – en maktasymmetri som tidigare forskning beskrivit som en ”gummibandsparagraf” [67]. För att barnkonventionen ska leda till förändring krävs att professionella i skola, vård och socialtjänst inte bara har kunskap om konventionen, barns rättigheter i svensk lag och barns utveckling, utan också tillämpar ett kritiskt och reflektivt förhållningssätt i sin vardagspraktik. Detta är en komplex uppgift, eftersom det dagliga arbetet samtidigt styrs av juridiska ramar, organisatoriska krav på effektivitet och en ofta överdriven tilltro till regelverk. Att se

och använda det handlingsutrymme som finns inom de rättsliga ramarna – med barns rättigheter i förgrunden – förutsätter ett kritiskt perspektiv på makt och ansvar i välfärdens vardag. Trots betydande utmaningar finns det dock flera exempel på hur förhandlingar och motstånd i Sverige lett till ett stärkt rättighetsskydd för barn, både i lagstiftningen och i praktiken. Genom att synliggöra hinder för lika rättighetstillgång har policyutveckling och rättstillämpning kunnat omformas i inkluderande riktning. I denna process har välfärdsprofessioner spelat, och fortsätter att spela, en avgörande roll.

I mötet med familjer med flykterfarenhet kan även empatiskt motiverade föreställningar reproducera förenklade narrativ som bortser från de faktiska problem som försätter flyktingfamiljer och flyktingbarns omsorgssystem i en svår situation. Mot bakgrund av att många familjer med flykterfarenhet bär på traumatiska upplevelser, utgår professionella exempelvis ofta från att både barn och deras närstående är traumatiserade, och att föräldrarnas omsorgsförmåga därmed tillfälligt är nedsatt. Det finns därför en utbredd föreställning om att barn i dessa familjer bär ett för stort ansvar – praktiskt och emotionellt – vilket antas vara skadligt. Dessa antaganden riskerar att underblåsa en stereotyp bild om att föräldrarna inte klarar av sitt föräldrauppdrag. I värsta fall tillskrivs föräldrarna förövarstatus och barnen offerstatus. Följden kan bli en förminskande hållning gentemot föräldrarna och ett förenklat synsätt på barnens erfarenheter, som inte speglar vare sig barnens perspektiv eller komplexiteten i familjens livsvillkor.

Att barn bidrar med praktiska uppgifter eller interagerar med myndigheter bör istället förstås i ljuset av familjens migrationshistoria och samhälleliga position, snarare än utifrån normativa ideal om barndom och föräldraskap. Föreställningar kring föräldraskap och barnuppfostran, vad som anses vara ”gott och ansvarsfullt” föräldraskap, är i viss mån sociokulturellt präglade [68]. Barnens aktiva deltagande i familjens etableringsprocess, i relation till migrationsbyråkratin och med vardagliga göromål, behöver inte vara skadligt. För att förstå innebörden av barns ansvarstagande och deltagande krävs dock att vi lyssnar till hur barnen själva upplever sin vardag och roll i familjen [69]. Att lyssna till barnens berättelser och perspektiv är avgörande för att kunna identifiera de villkor som stärker respektive begränsar deras handlingsutrymme och delaktighet.

Genom att lyfta fram barns egna erfarenheter, samt deras möten med rättsliga och institutionella strukturer, synliggörs också skillnaderna mellan hur barns rättigheter beskrivs i lagtexter och hur de tillgodoses i praktiken. Ett sådant lyssnande är inte bara centralt för förståelsen av dessa barns livsvillkor, utan också för att ge barn reellt inflytande i frågor som rör dem. När barns röster ges utrymme, inte som en formalitet utan som vägledande kunskap, till exempel genom deltagande forskningsformer, stärks möjligheten att tillämpa ett barnrättsperspektiv som vilar på insikt. Därför kräver mötet med familjer i migration inte färdiga slutsatser utan en lyhörd och reflekterande hållning, som tar höjd för både strukturella och relationella

dimensioner och inte skymmer den faktiska komplexiteten i barns och föräldrars livssituation [69].

Barn med flyktbakgrund kan bära på eget trauma och riskerar därutöver sekundär traumatisering om deras närstående lider av posttraumatisk stress. Detta kan förstärkas i sammanhang där familjen möter ytterligare utmaningar såsom osäkerhet kring ekonomi, arbete, eller väntan på uppehållstillstånd. För att minska risken för negativa konsekvenser för barnen är det viktigt att erbjuda stöd både till barnen och till drabbade föräldrar, samt skapa en stabil och trygg miljö där barn kan utveckla hållbara strategier att hantera svårigheter, för stunden och för framtiden. Givet mängden faktorer som påverkar hur barn – och vuxna – mår, agerar och beter sig, och det komplexa samspelet mellan dessa faktorer, är det också viktigt att påminna sig om att varje enskilt barn – och dess närstående – måste förstås utifrån sin specifika situation och individuella egenskaper. Generaliseringar, även välmenade, riskerar att leda till missriktade ”lösningar” som enbart matchar någras behov medan de för andra inte alls är lämpliga, eller rent av kontraproduktiva. Ett individorienterat och mänskligt förhållningssätt, utan för hårda krav på att fatta snabba beslut, är sannolikt på sikt det effektivare och mindre kostsamma alternativet, såväl vad gäller mänskligt lidande som samhällsekonomiskt.

Referenser

1. Barnkonventionen. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. 1989.
2. Regeringskansliet. Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform (RF) | Lagen.nu [Internet]. 1974 [citerad 28 februari 2025]. Tillgänglig vid: <https://lagen.nu/1974:152>
3. Bronfenbrenner U. Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Dev Psychol.* 1986;22(6):723–42.
4. Feinberg ME. The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parent Sci Pract.* 2003;3(2):95–131.
5. Psouni E. The Influence of Attachment Representations and Co-parents' Scripted Knowledge of Attachment on Fathers' Caregiving Representations. *Attach Hum Dev.* 2019;21(5):485–509.
6. Psouni E, Eichbichler A. Feelings of restriction and incompetence in parenting mediate the link between attachment anxiety and paternal Postnatal Depression. *Psychol Men Masculinity.* 2020;21(3):416–429.
7. Psouni E, Frisk C, Brocki K. Anxiety among Fathers in the Postnatal Period: Links to Depression, Attachment Insecurity and Emotion Regulation. *J Affect Disord Rep.* 2021;6:100276.
8. Psouni E, Berg J, Persson H. Solo mothers' by choice transition to parenthood: Thoughts, feelings and experiences related to maternal health-services. *Sex Reprod Health Care.* 2022;33:100757.
9. Samani A, Psouni E. Playing with the child within: Early parenthood experiences of parents who were out-of-home placed during childhood. *Child Youth Serv Rev.* 2024;160:107573.
10. Ward KP, Lee SJ. Mothers' and Fathers' Parenting Stress, Responsiveness, and Child Wellbeing Among Low-Income Families. *Child Youth Serv Rev.* september 2020;116:105218.
11. Fang Y, Luo J, Boele M, m.fl. Parent, child, and situational factors associated with parenting stress: a systematic review. *Eur Child Adolesc Psychiatry.* 2024;33:1687–705.
12. Khraisha Q, Abujaber N, Carpenter S, Crossen RJ, Kappenberg J, Kelly R, m.fl. Parenting and mental health in protracted refugee situations: A systematic review. *Compr Psychiatry.* 2024;135:152536.
13. Bowlby J. Attachment and loss. Vol. 1: Attachment. New York: Basic Books; 1969.
14. Bowlby J. The making and breaking of affectionate bonds. London: Tavistock; 1979.
15. Psouni E, Apetroaia A. Measuring scripted attachment-related knowledge in middle childhood: the Secure Base Script Test. *Attach Hum Dev.* 2014;16:22–41.

16. Psouni E, Breinholst S, Hoff Esbjørn B, Steele H. Factor structure of the Friends and Family Interview. *Scand J Psychol.* 2020;61(3):460–9.
17. Sroufe LA, Egeland B, Carlson EA, Collins WA. The development of the person: The Minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood. New York: Guilford Publications; 2005.
18. Groh AM, Fearon RP, van IJzendoorn MH, Bakermans-Kranenburg MJ, Roisman GI. Attachment in the early life course: Meta-analytic evidence for its role in socioemotional development. *Child Dev Perspect.* 2016;11(1):70–6.
19. Dagan O, Schuengel C, Verhage MH, m.fl. Configurations of mother-child and father-child attachment as predictors of internalizing and externalizing behavioral problems: An individual participant data (IPD) meta-analysis. *New Dir Child Adolesc Dev.* 2022;2021(180):67–94.
20. Granqvist P, Sroufe A, Dozier M, m.fl. Disorganized attachment in infancy: A review of the phenomenon and its implications for clinicians and policymakers. *Attach Hum Dev.* 2017;19(6):534–58.
21. Fearon RP, Bakermans-Kranenburg MJ, van IJzendoorn MH, Lapsley AM, Roisman GI. The significance of insecure attachment and disorganization in the development of children's externalizing behavior: A meta-analytic study. *Child Dev.* 2010;81(2):435–56.
22. Sameroff AJ. The transactional model of development: How children and contexts shape each other. Washington, DC: American Psychological Association; 2009.
23. Bakermans-Kranenburg MJ, van IJzendoorn MH. The hidden efficacy of interventions: Gene X environment experiments from a differential susceptibility perspective. *Annu Rev Psychol.* 2015;66:381–409.
24. Fegert JM, Diehl C, Leyendecker B, m.fl. Psychosocial problems in traumatized refugee families: Overview of risks and some recommendations for support services. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health.* 2018;12:5.
25. Barnombudsmannen (BO). Om barns och ungas utsatthet för rasism - Barnombudsmannen [Internet]. 2021. Tillgänglig vid: https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf
26. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). Trauma and Violence [Internet]. 2024. Tillgänglig vid: <https://www.samhsa.gov/trauma-violence>
27. Folkhälsomyndigheten. Hälsa hos personer som är utrikes födda – skillnader i hälsa utifrån födelseland. 2019.
28. Betancourt TS, Abdi S, Ito BS, Lilienthal GM, Agaleb N, Ellis H. We left one war and came to another: Resource loss, acculturative stress, and caregiver-child relationships in Somali refugee families. *Cultur Divers Ethnic Minor Psychol.* 2014;21(1):114–25.

29. Bryant RA, Edwards B, Creamer M, O'Donnell M, Forbes D, Felmingham KL, m.fl. Prolonged grief in refugees, parenting behaviour and children's mental health. *Aust N Z J Psychiatry*. september 2021;55(9):863–73.
30. Gušić S, Malešević A, Cardeña E, Bengtsson H, Søndergaard HP. "I feel like I do not exist:" A study of dissociative experiences among war-traumatized refugee youth. *Psychol Trauma Theory Res Pract Policy*. 2018;10(5):542–50.
31. Furmark C, Neander K. Späd- och småbarnsverksamheter/team i Sverige - en kartläggning. I Nationellt kompetenscentrum anhöriga (NKA), Barn som anhöriga. Linnéuniversitetet. 2018; Report No 2.
32. Zak S, Stenason L, Romano E. Caregiver Experiences with a Trauma-Informed Parenting Program: Examining the Resource Parent Curriculum. *J Child Adolesc Trauma*. 2024;17:911–24.
33. Elsrud T, Gruber S, Häyhtiö S, m.fl. Asylarkivet [Internet]. Linköping University Electronic Press; 2022. Tillgänglig vid: <https://asylkommissionen.se/arkivet/>
34. Ní Raghallaigh M, Smith K, Sholtz J. Problematizing parenting: The regulation of parenting practices within reception centres for Syrian refugees in Ireland. *J Refug Stud*. 2021;34(3):3362–80.
35. Van Acker K, Groeninck M, Geldof D, Meurs P, Wiewauters C. Holding hope and mastering the possible: Mapping resilient moves of asylum-seeking and refugee families post arrival. *Eur J Soc Work*. 2022;26(3):547–60.
36. Dalgaard NT, Montgomery E. The transgenerational transmission of refugee trauma: Family functioning and children's psychosocial adjustment. *Int J Migr Health Soc Care*. 2017;13(3):289–301.
37. Oznobishin O, Kurman J. Parent-child role reversal and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *J Fam Psychol*. 2009;23(3):405–15.
38. Titzmann PF. Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *J Youth Adolesc*. 2012;41:880–93.
39. Boehm DA, Hess JM, Coe C, Rae-Espinoza H, Reynolds RR. Children, Youth, and the Everyday Ruptures of Migration. I: Coe C, Reynolds RR, Boehm DA, Hess JM, Rae-Espinoza H, redaktörer. *Everyday Ruptures: Children, Youth, and Migration in Global Perspective*. Nashville: Vanderbilt University Press; 2011. s. 1–19.
40. Nelson M, Hess JM, Isakson B, Goodkind J. "Seeing the Life": Redefining self-worth and family roles among Iraqi refugee families resettled in the United States. *J Int Migr Integr*. 2016;17(3):707–22.
41. Harju A. Barns vardag med knapp ekonomi: En studie om barns erfarenheter och strategier [PhD Thesis]. Växjö University Press; 2008.
42. Fernqvist S. Joining in on different terms—dealing with poverty in school and among 'Peers'. *Young*. 2013;21(2):155–71.
43. Van Acker K, Fournier K, Geldof D. On declining parental agency and institutionalized forms of parentification: Narratives of changing parenthood

- among refugee families and social workers in collective reception centres. *Eur Soc Work Res.* 2024;2(2):150–67.
44. Crafter S, Iqbal H. Child language brokering as a family care practice: Reframing the ‘parentified child’ debate. *Child Soc.* 2022;36:400–14.
 45. Lietaert I, Verhaeghe F, Derluyn I. Families on hold: How the context of an asylum centre affects parenting experiences. *Child Fam Soc Work.* 2020;25(1):1–8.
 46. Bergelson YP, Kurman J, Roer-Strier D. Immigrant’s emotional reactions to filial responsibilities and related psychological outcomes. *Int J Intercult Relat.* 2015;45:104–15.
 47. Folkhälsomyndigheten. Hälsa, livskvalitet och levnadsförhållanden bland asylsökande barn och unga i Sverige. 2021.
 48. Nationell kartläggning av elevfrånvaro: De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan. Skolverket; 2021. Report No.: 2021:10.
 49. SCB. Uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund. 2020; Tillgänglig vid: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/publikationer/uppvaxtvillkor-for-barn-med-utlandsk-bakgrund/>
 50. Doohan IS, Ghazinour M, Eriksson M, Padyab M, Sundqvist J. Challenges for unaccompanied asylum-seeking minors in Swedish compulsory institutional care. *Front Hum Dyn.* juli 2024;6:1411378.
 51. Closson LM, Darwich L, Hymel S, Waterhouse T. Ethnic Discrimination Among Recent Immigrant Adolescents: Variations as a Function of Ethnicity and School Context. *J Res Adolesc.* 2014;24:608–14.
 52. Riksdagen. Skriftlig fråga om Dagersättning till asylsökande [Internet]. 2023. Tillgänglig vid: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/dagersattningen-for-asylsokande_ha11320/
 53. Migrationsverket. Ekonomiskt stöd för asylsökande [Internet]. 2024. Tillgänglig vid: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Ekonomiskt-stod.html>
 54. Odenbring Y. The daily life and reality behind child poverty in Sweden: Children’s and adolescents’ voices. *Child Indic Res.* 2019;12:847–59.
 55. Lundberg A, Persdotter M, Wernesjö U. How do changes to social rights happen? Tracing changes in the right to social assistance for irregularised migrants in Sweden. *Int J Law Context.* 2025:1-23.
 56. Ohlander AS. The invisible Child? The struggle over social democratic family policy. I Misgeld K, Molin K, Åmark K (Red.) *Creating Social Democracy, A Century of the Social Democratic Labor Party in Sweden.* Pennsylvania State University Press; 1992.
 57. Lind, J. The politics of undocumented migrant childhoods: Agency, rights, vulnerability. 2020: Doctoral dissertation, Malmö universitet.

58. Lundberg A, Wernesjö U. De mänskliga rättigheternas framväxt. I: Dahlstedt M, Lundberg A, Michailakis D, redaktörer. De sociala rättigheternas politik. Gleerups Utbildning AB; 2023. s. 49–66.
59. Barnombudsmannen (BO). Betänkandet (SOU 2016:19) Barnkonventionen blir svensk lag [Internet]. 2016. Tillgänglig vid:
https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/remissvar/161006-bo_remissyttrande_barnkonventionen-blir-svensk-lag.pdf
60. FN:s barnrättskommitté. CRC/GC/2005/6 [Internet]. 2005. Tillgänglig vid:
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g05/438/05/pdf/g0543805.pdf>
61. Barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapport (Svensk översättning) [Internet]. 2023. Tillgänglig vid:
https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/crc_c_swe_co_6-7_51663_svensk-version-final.pdf
62. Lundberg A. The best interests of the child principle in Swedish asylum cases: The marginalization of children's rights. *J Hum Rights Pract.* 2011;3(1):49–70.
63. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter. CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination, 10 November 1989 [Internet]. 1989. Tillgänglig vid:
<https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1989/en/6268>
64. Ottosson L, Lundberg A. People 'out of place'? Advocates' negotiations on children's participation in the asylum application process in Sweden. *Int J Law Policy Fam.* 2013;27:266–87.
65. FN:s barnrättskommitté. CRC/C/SWE/CO/5 [Internet]. 2015. Tillgänglig vid:
<https://www.regeringen.se/contentassets/926ac0a6a55940d69961ab07466dacab/crc-kommittens-slutsatser-och-rekommendationer-2015-03-06-svensk-oversattning.pdf>
66. Guarch-Rubio M, Manzanero AL. Credibility and testimony in asylum procedures with unaccompanied refugee minors. *Eur J Migr Law.* 2020;22(2):257–71.
67. Lundberg A. Principen om Barnets Bästa i Asylprocessen - ett konstruktivt verktyg eller kejsarens nya kläder? [PhD Thesis]. Malmö University, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM); 2009.
68. Lansford JE, Bornstein MH. Parenting. I: Halford WK, Van De Vijver F, redaktörer. *Cross-Cultural Family Research and Practice.* Academic Press; 2020. s. 565–602.
69. Psouni E. A Child Rights-Informed, Developmental Psychological Perspective on Children's Participation in Research. I Sonander A, Wickenberg P, Petersen M (Red.) *Building a sustainable society through child participation.* Springer; in press.